

BEDÖMNINGSMALL

Riktlinjer för bedömning och jämförelse av svar på frågeformulär för uppföljning av uppförandekod

CENTRALA GRUNDFÖRUTSÄTTNINGAR

Frågorna avser tillverkningsprocessen av de varor som levereras i kontrakt mellan upphandlande myndighet och leverantören i det specifika avtal uppföljningen gäller. Avtalet benämns i frågorna nedan som ”kontraktet”.

Med leverantör menas upphandlande myndighets leverantörs egen tillverkning eller det tillverkningsled som är närmast denne. Detta gäller också återförsäljare.

SAMMANVÄGNING

Svaren sammanställs och bedöms utifrån relationen **gröna-gula-röda** svar. Leverantörerna kan sedan jämföras med varandra inom varje bransch eller bland andra leverantörer till en specifik kommun.

De företag med högst andel röda svar bör då bli föremål för en djupare granskning och direkt dialog. Företag som svarar nej på fråga 2-5 är innebär alltid en hög risk och bör bli föremål för en djupare granskning och direkt dialog.

Fråga 1. Vilken typ av företag är ni?

Olika typer av företag har olika förutsättningar att arbeta med leverantörsansvar och kommer också att välja olika vägar för att leva upp till de krav vi som köpare ställer. Frågan ställs dels för att kunna sätta leverantörens arbete i rätt sammanhang, men också för att kunna jämföra olika typer av företag.

Med producent menas ett företag som antingen själv eller genom underleverantörer producerar varor. Varumärkesägare är det företag som äger rättigheterna till det varumärke som sitter på produkten som levereras.

Med grossist eller återförsäljare menas ett företag som på den svenska marknaden säljer produkter som är tillverkade av någon annan.

Bedömning och vägledning

- Denna fråga utgör i sig inte någon grund för bedömning, men det kan vara värt att ha i åtanke att återförsäljare eller grossist generellt sett har mindre kontroll över tillverkningen än en producent. Risken kan därmed beräknas vara högre om ett företag inte är egen producent.

Fråga 2. Har företaget någon person på ledningsnivå som är ansvarig för att se till att de etiska och sociala kraven efterlevs?

Ett framgångsrikt arbete med socialt ansvar i produktionsledet är väl integrerat i företaget och en prioriterad del av verksamheten. För att arbetet ska få den tyngd och genomslag i organisationen som krävs för ett bra resultat är det viktigt med ett tydligt ansvar centralt i företaget.

Den här frågan ger en indikation på vilken tyngd företagens arbete med leverantörsansvar ges inom företaget och i vilken utsträckning de etiska kraven kan förväntas följas upp.

Bedömning och vägledning

- Om namn, titel och kontaktuppgifter tydligt redovisas samt att detta visar att personen är centralt placerad i företaget ges en **grön markering**.
- Om ett namn anges, men utan att det tydligt framgår dess position i företaget, ges **gul markering**.
- Om ingen person är utsedd, ges **röd markering**.

Fråga 3. Har företaget kunskaper om var de produkter som levereras enligt kontraktet tillverkas?

Kunskap om leverantörskedjan är en förutsättning för att kunna arbeta förebyggande med frågor kring arbetsmiljö och arbetsrätt. Riskerna för att det i produktionsledet sker brott mot internationellt erkända konventioner och nationell lagstiftning ser olika ut i olika länder och regioner.

I många branscher ökar risken ju längre ner i leverantörskedjan man kommer. Därför är det betydelsefullt att företaget kan ge en så fullständig redogörelse av de olika produktionsstegen som möjligt.

Företaget förväntas svara på i vilket land och på vilka orter tillverkningen sker. Det primära är var de fabriker ligger som levererar produkterna till det svenska företaget, men om det finns underleverantörer, vilket det nästan alltid gör, är det bättre ju fler tillverkningssteg som kan redovisas. Frågan handlar om hela tillverkningskedjan, det vill säga var all tillverkning av varorna sker (dock inte insatsvaror och material, t ex trä till möbler eller plåt till kylskåp).

Bedömning och vägledning

- Om företaget kan redovisa länder och orter för all produktion, inklusive lokaliseringen av tillverkningen i flera led, ges en **grön markering**.

Det kan vara svårt att bedöma huruvida företaget verkligen redogjort för hela produktionskedjan eller inte, om man inte är insatt i den specifika industrin. Om företaget detaljerat kan redogöra för hela tillverkningen, inklusive underleverantörer i ett par led och deras lokalisering, så är det dock rimligt att anta att företaget har god information om sin leverantörskedja.

- Om företaget ger begränsad information ges en **gul markering**. Exempel på begränsad information är om enbart produktionsland och inte ort redovisas, eller i det fall företagens redovisning på annat sätt verkar ofullständig.

→ Om företaget inte kan redovisa var produktionen äger rum ges en **röd markering**.

Om ni fortfarande är osäkra kan ni även ta hjälp av branschorganisation eller dylikt för att få reda på basfakta om den specifika industrin.

Fråga 4. Har ni bedömt riskerna för var i er leverantörskedja det kan förekomma problem med att fullt ut möta köparens etiska krav?

En riskanalys är ett nödvändigt steg för att ringa in problematiska områden, prioritera och ge underlag för effektiva åtgärder. En riskfaktor är produktionslandet i sig, men riskerna kan också variera stort inom ett land.

Det finns också andra relevanta aspekter att ta hänsyn till i en riskbedömning. Hälso- eller miljöfarliga ämnen i produkten är ett exempel. Komplexa leverantörskedjor i många led är ett annat, då en inköpare inte alltid har information om och kan kontrollera leverantörer längre ner i kedjan. Brister i uppföljning och kontroll av produktionslandets lagstiftning är vanligt förekommande och en uppenbar riskfaktor.

De etiska krav vi ställer gäller hela produktionen av den vara som köps, exklusive material och insatsvaror. Denna fråga handlar om att bedöma företagets kunskaper om hur produktionen ser ut och vilka risker som är kopplade till tillverkningen i de olika leden.

Men det är även ett plus om företaget har analyserat risker när det gäller insatsvaror och material i de produkter som levereras i aktuellt kontrakt.

Bedömning och vägledning

→ Om företaget svarar ja och i detalj kan beskriva metoden de använder så ges en **grön markering**.

En seriös riskbedömning tar hänsyn till olika problem i olika länder och branscher. Sker till exempel tillverkningen i låglöneländer har man exempelvis uppmärksammat minimilönerna och brister i arbetsmiljön. Sker tillverkningen i Kina har man uppmärksammat landets brist på riktiga fackföreningar med kränkningen av ILO:s konvention 98 som följd. Gäller det tillverkning av textilier eller livsmedel kan frågan om barnarbete vara aktuell.

Förmågan att kunna redogöra för reella risker tyder på att företaget arbetar seriöst.

Kan det utläsas att företaget har tagit del av lokal lagstiftning stärker det bilden av att företaget hanterar riskerna på ett ansvarsfullt sätt.

→ Om företaget svarar ja, men inte redogör detaljerat och fullständigt vilka risker som kan finnas, ges **en gul markering**.

Exempel på en ofullständig riskanalys är att det gjorts en generell riskanalys för alla produktionsställen och att man inte tagit in land- eller områdesbedömningar.

Ett annat exempel är att företaget inte verkar ha tagit reda på lokal lagstiftning.

→ Om företaget svarar nej, ges en **röd markering**. Företaget bör dock även få rätt om svaret visar på en väldigt bristfällig riskanalys. Om företaget till exempel bara försöker framhäva att produktionen är problemfri kan man räkna med att företaget ännu inte utfört en seriös riskanalys.

Stödjande dokumentation

Dokument som styrker bedömningen om grön markering är en bifogad bra riskanalys (se ovan vad som menas med bra riskanalys) som inte är äldre än två år.

Om ingen dokumentation lämnas som styrker uppgifterna bör en gul markering övervägas.

Dock kan ett detaljerat och fullständigt svar som verkar trovärdigt göra att företaget ändå är värt en grön markering i denna fråga. Om dokumentation ges, men den är ofullständig och svag, ges en gul markering. Exempel kan vara en dålig riskanalys (se förklaring ovan).

Fråga 5. Ställer ni sociala/etiska krav på era leverantörer gällande produktionen?

En policy som beskriver de krav företaget ställer på sina leverantörer behövs både internt och externt. Internt för att medarbetarna ska veta vad som gäller och externt så att företagets affärspartners blir medvetna om vad som förväntas när det gäller sociala förhållanden i produktionen. Att formulera en uppförandekod är ofta det första steget för en organisation som börjar jobba med socialt ansvar. Det viktiga är att det finns tydliga krav som kan kommuniceras till leverantören.

En uppförandekod fungerar bäst om den beskriver vad företaget vill, lämpligen så att det inkluderar vad företagets kunder vill, är så konkret att det går att följa upp om den efterlevs eller inte, samt omfattar relevanta krav i förhållande till företagets verksamhet.

Det är också viktigt att koden integreras i hela verksamheten, inte minst inköpsavdelningen. Slutligen är det för resultatet avgörande att det sker en dialog med leverantörsfabrikerna om innehållet och deras roll i efterlevnaden där de får möjlighet till konstruktiv återkoppling.

Efterlevnad av ILO:s åtta kärnkonventioner, artikel 32 i FN:s barnkonvention, tillverkningslandets arbetsmiljö- och arbetsrättslagstiftning samt nationella regler om minimilön är de krav vi ställer. Det är därför relevant att veta i vilken utsträckning företaget använder dessa krav i sin organisation.

Bedömning och vägledning

- Om företaget ställer sociala krav, bifogar en seriös uppförandekod eller dylikt, ges en **grön markering**. Exempel på en seriös uppförandekod eller dylikt kan vara att policyn innehåller
  - Referenser anges till ILO:s åtta kärnkonventioner, artikel 32 i FN:s barnkonvention, tillverkningslandets arbetsmiljö- och arbetsrättslagstiftning.
  - Att innehållet har antagits av styrelse och behandlats av ledningen.
  - Att kraven relaterar till den specifika produkt som företaget levererar.
- Om företaget ställer sociala krav, men har en bristande uppförandekod eller dylika krav, ges en **gul markering**.
Exempel på bristande uppförandekod eller dylikt kan vara att policyn saknar referenser till ILO:s åtta kärnkonventioner, artikel 32 i FN:s barnkonvention och tillverkningslandets arbetsmiljö- och arbetsrättslagstiftning.

Ingenting tyder på att policyn är förankrad och integrerad i varken ledningen, styrelsen eller verksamheten. Kraven är mycket allmänt hållna och inte relaterar till den specifika produkt som företaget levererar.

- Om företaget inte kan redovisa att det ställer några sociala krav på sina leverantörer ges en **röd markering**.

Fråga 6. Inkluderar dessa krav referenser till kraven i kontraktsvillkoren?

Efterlevnad av ILO:s åtta kärnkonventioner, artikel 32 i FN:s barnkonvention, tillverkningslandets arbetsmiljö- och arbetsrättslagstiftning samt nationella regler om minimilön är de krav vi ställer på företagen.

Våra krav är valda utifrån att de är grundläggande och internationellt erkända normer samt att det finns relativt bra lagstiftning i de flesta länder (problemet är att implementeringen ofta är mycket bristfällig).

Bedömning och vägledning

- Om företaget inkluderar referenser till våra krav, ges en **grön markering**.
- Om dessa krav delvis inkluderas, ges en **gul markering**.
- Om kraven inte inkluderas, ges en **röd markering**.

Fråga 7. Informeras era leverantörer om ovan nämnda krav?

Ett problem med uppförandekoder och sociala krav har varit att de inte kommunicerats effektivt till de som berörs av kodens krav. Koden har i bästa fall kommunicerats muntligt till fabriksledningen för närmaste leverantörsled, men ofta endast skriftligt. Risken med detta är att koden endast blir ett papper, utan praktisk tillämpning i produktionen.

På fråga 7 vill vi veta vilka åtgärder som vidtagits för att uppförandekoden och/eller köparens etiska krav ska vara kända för berörda parter neråt i leverantörskedjan.

Bedömning och vägledning

- Om företaget säger sig ha informerat leverantörerna och kan redogöra detta, ges en **grön markering**.
Exempel kan vara att företaget har översatt koden till lokala språk. Detta visar att företaget har ansträngt sig för att leverantören och eventuellt även anställda ska informeras om kodens innehåll på sitt eget språk. Eller att företaget har genomfört utbildningar kring koden för anställda som berörs ner i leverantörskedjan.
- Om företaget säger sig ha informerat leverantören om kraven, men ger en ofullständig eller icke trovärdig redogörelse för hur detta gått till, ges en **gul markering**.
Exempel kan vara att företaget bara redovisar att de skickat koden till fabriksägaren för underskrift.
- Om företaget inte säger sig ha informerat leverantörerna om koden, ges en **röd markering**.

Stödjande dokumentation

Dokument som styrker bedömningen om grön markering kan vara:

- En rapport från workshop eller utbildning där kraven diskuterats
- Uppförandekoden översatt till lokalt språk
- Dokument som är ofullständiga bör göra att markeringen blir gul istället för grön

Fråga 8. Är de sociala/etiska kraven en del av era kontrakt med leverantörer?

För att markera vilken tyngd dessa krav har (likställt med pris- och kvalitetskrav) är det viktigt att de sociala/etiska kraven avtalas i kontrakt med leverantörer. Ett brott mot de etiska kraven blir därmed också ett kontraktsbrott.

Bedömning och vägledning

- Om företaget inkluderar kraven i sina kontrakt med leverantörer, ges en **grön markering**.
- Har företaget endast delvis inkluderat kraven i kontrakten, ges en **gul markering**.
- Om företaget inte har med kraven i kontrakten, ges en **röd markering**.

Fråga 9. Har ni rutiner för bedömning av nya och existerande leverantörer med avseende på era sociala/etiska krav gällande detta kontrakt?

Genom att bedöma leverantörer har man möjlighet att premiera leverantörer som genomfört investeringar och satsat på socialt ansvar i produktionen. Om företaget har produktion förlagd i låglöneländer är det med stor sannolikhet så att efterlevnaden brister hos befintliga leverantörer. I dessa fall bör det finnas åtgärdsplaner med tidsangivelser över när bristerna ska vara åtgärdade (se vidare under fråga 12).

Om leverantören har tagit fram rutiner för detta arbete så borgar det för att det inte glöms bort eller att bedömningen inte genomförs på ett slarvigt sätt.

Denna fråga syftar till att utreda om företaget genomför denna bedömning, både för befintliga leverantörskontrakt och i det fall nya leverantörer kontrakteras.

Bedömning och vägledning

- Om företaget svarar ja och grundligt kan beskriva hur rutinerna ser ut för utvärdering och bedömning av hur väl leverantörer kan förväntas leva upp till de sociala/etiska kraven, ges en **grön markering**.
- Om företaget svarar ja, men inte redogör detaljerat och fullständigt för hur dessa rutiner ser ut, eller om du inte förstår hur det går till, ges en **gul markering**.
- Om företaget svarar nej, ges en **röd markering**.

Fråga 10. Har ni inspekterat era leverantörer avseende socialt ansvar?

Granskningar gällande socialt ansvar kan ske på många sätt, allt från interna kontroller som genomförs av till exempel inköpare eller kvalitetsansvariga till tredjepartsrevisioner från

revisionsbolag. Det kan även vara kontroller som är genomförda inom ramen för någon gällande standard, som till exempel SA8000 (Social Accountability 8000), <http://sai.citysoft.biz/>, inom BSCI (The Business Social Compliance Initiative), <http://www.bsci-eu.com> eller liknande.

Om företaget själv har genomfört, eller känner till att någon annan har genomfört granskningar, ska de redovisa hur många procent av de leverantörer som tillverkar för gällande kontrakt, som har granskats.

Bedömning och vägledning

- Om företaget svarar ja, bifogar dokumentation som verkar gedigen, är aktuell, och redovisar en procentsats överstigande 50 procent av alla leverantörer som tillverkar för gällande kontrakt, ges en **grön markering**.

Grön markering kan också ges om företaget redovisar att deras viktigaste leverantörer (utgör en majoritet av försäljningsvolymen) är kontrollerade under de senaste två åren. En gedigen granskning ska till exempel redogöra för samtliga av de etiska kraven, innehålla redogörelse för metod och visa att den som granskat varit på plats i produktionen. Seriösa granskningar tar även upp anställdas åsikter alternativt synpunkter från lokala fack och organisationer. Ytterligare exempel på en gedigen och seriös granskning är att den redogör detaljerat och förståeligt om eventuella missförhållanden och åtgärdsplaner.

- Om företaget svarar ja och redovisar en procentsats understigande 50 procent av alla leverantörer som tillverkar för gällande kontrakt, ges en **gul markering**. Gul markering ges oavsett procentsats om företaget inte bifogar någon dokumentation.
- Om företaget svarar nej eller inte kan ange någon procentsats, ges en **röd markering**.

Stödande dokumentation

Exempel kan vara ett revisionsprotokoll, en granskningsrapport eller dylikt. Om det är väldigt många leverantörer som är granskade och aktiva i gällande kontrakt räcker det med ett par representativa exempel på dokumentation.

Fråga 11. Genomförs andra aktiviteter gentemot eller tillsammans med leverantörerna för att underlätta för dem att leva upp till de sociala/etiska kraven?

Företag som jobbat en längre tid med leverantörsansvar märker att uppförandekoder och kontroller fyller viktiga funktioner, men att man inte alltid når hela vägen fram. Det kan vara svårt att åstadkomma genomgripande och långsiktiga förbättringar hos vissa leverantörer. Det kan finnas många skäl till detta. Avsaknaden av fackföreningar eller andra arrangemang för att kanalisera medarbetarnas klagomål kan vara en förklaring.

Kulturella skillnader kan också spela in. Ibland blir det tydligt att leverantören saknar förståelse för varför de etiska kraven är viktiga för köparen. I det här svaret ska ni bedöma eventuella försök från företagets sida att åstadkomma varaktiga förändringar hos leverantören utöver arbetet med uppförandekod och kontroller. Det ger en bild av var företaget befinner sig i arbetet med etik- och miljöfrågor.

Bedömning och vägledning

- Om företaget svarar ja och kan beskriva minst en aktivitet som genomförts tillsammans med en eller flera av deras leverantörer, samt aktivitetens syfte, innehåll och resultat, ges en **grön markering**.
- Om företaget svarar ja men inte redogör för vad redovisade aktiviteter innehållit och/eller resulterat i, ges en **gul markering**.
- Om företaget svarar nej eller inte alls redogör för vilka aktiviteter som genomförts, ges en **röd markering**.

Stödjande dokumentation

Exempel på dokumentation kan vara en rapport från en utbildning för management hos leverantörer i etik och miljö eller en redovisning från en informationsinsats för anställda.

Fråga 12. Finns antagna mål och tidsplaner för att komma tillrätta med eventuella problem som uppmärksammats?

Att ha kunskaper om leverantörskedjan, analysera risker, ställa krav, kommunicera kraven och kontrollera efterlevnad är alla förutsättningar för ett effektivt arbete med socialt ansvar. Men om arbetet ska ge resultat där det bäst behövs, i produktionen på fabrikerna, måste arbetet självklart följas upp.

Denna fråga fokuserar på uppföljningen och syftar till att ta reda på hur företaget jobbar med att komma tillrätta med de problem som upptäcks. Företaget ska redogöra för de åtgärdsplaner och tidsangivelser som antagits för att komma till rätta med de problem och utmaningar som identifierats. Det ger dels en indikation på om företaget har identifierat några problem och dels vilket förbättringsarbete som bedrivs.

Bedömning och vägledning

- Om företaget svarar ja och kan redovisa exempel på identifierade utmaningar och tydliga mål och tidsplaner för att hantera dessa, ges en **grön markering**.
- Om företaget svarar ja men inte kan redovisa några konkreta utmaningar och/eller planer för att hantera dessa, ges en **gul markering**. Målsättningar utan tidsplan ger också gul markering, liksom målsättningar som inte går att mäta.
- Om företaget svarar nej eller inte kan redogöra för några konkreta målsättningar, ges en **röd markering**.

Stödjande dokumentation

Exempel på dokumentation kan vara en hållbarhetsrapport där åtgärder som planeras samt åtgärdsplaner framgår eller annan liknande redovisning till styrelse, ägare, anställda eller allmänhet. Åtgärdsplaner med tidsangivelser kan också finnas som del av intern eller extern granskning, till exempel ett revisionsprotokoll. Det kan också vara ett internt arbetsdokument.

Fråga 13. Finns fackliga organisationer representerade på de fabriker som tillverkar de varor ni levererar enligt kontraktet?

Fackliga rättigheter har en given plats i ILO:s åtta kärnkonventioner (nr 87 och 98). Respekt av fackliga rättigheter och fungerande kommunikationskanaler mellan anställda och arbetsgivare kan också underlätta en köpares arbete med etik- och miljöfrågor.

Klagomål och tvister regleras i bästa fall löpande och i kollektivavtalen. Möjligheten för att långsiktiga förbättringar kan komma till stånd ökar. I länder där fackföreningar är förbjudna eller facklig diskriminering är vanlig försvåras detta arbete, vilket märks i länder som Kina och i de exportprocesszoner där facklig verksamhet förbjuds eller försvåras. LO-TCO Biståndsnämnd har en bra webbsida för att snabbt se hur det står till med fackföreningssituationen i respektive land.

Frånvaro av fackföreningar kan vara en riskfaktor, medan existerande fackföreningar kan bekräfta annan information om att leverantören respekterar de anställdas rättigheter och tillhandahåller bra arbetsvillkor.

Den här frågan syftar därför till att ta reda på i vilken omfattning det förekommer fackliga organisationer vid tillverkningen av företagets varor. I en eventuell uppföljning ska företaget även kunna ange namn på de fackliga organisationer som finns representerade.

Bedömning och vägledning

- Om företaget svarar ja och redovisar en procentsats överstigande 50 procent av alla leverantörer som tillverkar för gällande kontrakt, ges en **grön markering**.
Grön markering kan också ges om företaget redovisar att deras viktigaste leverantörer (utgör en majoritet av försäljningsvolymen) har facklig representation på fabrikerna.
- Om företaget svarar ja och redovisar en procentsats understigande 50 procent av alla leverantörer som tillverkar för gällande kontrakt, ges en **gul markering**.
- Om företaget svarar nej, inte kan ange någon procentsats, eller ges en **röd markering**.

Fråga 14. Arbetar ert företag på något sätt för att motverka facklig diskriminering i leverantörsledet

Facklig diskriminering är vanligt förekommande i många låglöneländer. Vissa arbetsgivare undviker att anställa fackligt aktiva. Andra avskedar eller bestraffar på andra sätt fackligt anslutna som försöker föra fram sina krav. Denna fråga syftar till att avgöra om företaget har fördjupat sitt arbete med att motverka kränkningar av ILO:s konvention 87 och 98.

Bedömning och vägledning

- Om företaget svarar ja och kan redogöra för vilka metoder/vilket arbetssätt som används för att motverka facklig diskriminering, ges en **grön markering**.
Företagets leverantörer kan till exempel ha bjudit in lokala fack till fabriken för att presentera sig för de anställda och på så vis visat att man är positiv till att de anställda organiserar sig fackligt. Ett annat exempel är om leverantörerna kan visa på hur de utbildar all sin ledningspersonal i respekt för fackliga rättigheter. Ytterligare exempel är om företaget själva besökt och hört med lokala fack om risken för facklig diskriminering i området.

- Om företaget svarar ja men inte på ett tydligt sätt kan redogöra för hur arbetet går till, ges en **gul markering**.
- Om företaget svarar nej eller inte alls kan redovisa genomförandet, ges en **röd markering**.

Markera svar på frågan med kryss, om ja, redovisa de metoder som används och/eller aktiviteter som genomförts för att motverka facklig diskriminering i leverantörsledet.

Stödjande dokumentation

Exempel på dokumentation kan vara redovisning av en tydlig kommunikation till leverantören att fackliga rättigheter är något ert företag värnar om. Eller en beskrivning av ett systematiskt arbete med att premiera leverantörer med fungerande fackföreningar.

Fråga 15. Har ert företag anpassat sin verksamhet för att möjliggöra för leverantörerna att uppfylla de sociala/etiska kraven?

Många leverantörer uttrycker åsikten att det är svårt att leva upp till köparens sociala och miljömässiga krav. I vissa fall kostar förändringarna pengar och leverantörer inom pressade branscher kan uppleva att de inte har råd med de investeringar som krävs för att kunna leva upp till kraven.

Den här frågan syftar till att avgöra om företaget analyserat sin roll som köpare. Det kan handla om att avstå från att pressa priserna till en nivå då nödvändiga investeringar i miljö och arbetsvillkor inte är möjliga, att undvika att lägga sena ordrar, eller göra sena ändringar i ordrar som genererar överdriven eller olaglig övertid för de anställda.

Ett annat sätt att öka incitamentet för leverantören att leva upp till kraven är att göra klart för denne att företaget är intresserat av en långsiktig affärsrelation och hålla fast vid denna ambition. Om problem upptäcks är den bästa lösningen sällan att avbryta kontraktet, utan att analysera varför problemen uppstått, sätta upp handlingsplaner för förbättringar och sedan kontrollera att dessa följs.

Bedömning och vägledning

- Om företaget svarar ja och kan dokumentera en eller flera konkreta aktiviteter som genomförts under de senaste två åren, ges en **grön markering**.
- Om företaget svarar ja men ger en otydlig (svårbegriplig) beskrivning eller dokumentation av aktiviteter, ges en **gul markering**.
- Om företaget svarar nej eller redovisar aktiviteter som helt saknar beskrivning eller dokumentation, ges en **röd markering**.

Stödjande dokumentation

Exempel på dokumentation kan vara en redovisning av ett internt projekt för att undvika att lägga sena ordrar, eller göra sena ändringar i ordrar som genererar överdriven eller olaglig övertid för de anställda i produktionen. Det kan också vara ett beslut om att avstå från att

pressa priserna till en nivå då nödvändiga investeringar i miljö och arbetsvillkor inte är möjliga.